

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE “CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Alexandra SARCINSCHI

**OPERAȚIILE DE STABILITATE
ȘI SECURITATEA UMANĂ**

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului*

Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”
București, 2008

ISBN 978-973-663-711-7

CUPRINS

Argument.....	5
Capitolul 1 - Securitatea umană - între deziderat și realitate.....	7
1.1. Teorii și tendințe.....	7
1.2. Încercări de realizare a securității umane.....	12
Capitolul 2 – Operațiile de stabilitate, ca modalitate de realizare a securității umane.....	17
2.1. Clarificări conceptuale.....	17
2.2. Prezent și perspective în operațiile de stabilitate.....	19
Capitolul 3 – Controverse asupra operațiilor de stabilitate și implicații pentru realizarea securității umane.....	24
Concluzii și propuneri.....	32

Stability Operations and Human Security

Summary

Foreword • Human security between desire and reality

* Theories and trends * Attempts to achieve human security • **Stability operations as means to achieve human security** * Definitions * Present and perspectives regarding stability operations • **Controversies on stability operations and their connotations on human security** • **Conclusions and proposals**

Abstract

There are flaming debates on the role of military interventions for achieving human security. Some of the IR experts argue that the improved efficiency of the military operations depends on focusing on the individual and her/his needs. Others deny the right of military intervention in other states in order to achieve peace and security. The international community tries to reconcile the two parts by implementing the concept of “responsibility to protect”.

This paper analyzes the consequences of stability operations on human security, not focusing on international law, but searching for a common ground for the opposing approaches.

ARGUMENT

Conceptul de securitate umană a apărut în contextul studiilor de pace din anii '80, ca o contrapondere la conceptul de securitate națională predominant în cursul Războiului Rece. Una dintre premisele de bază promovate de abordarea focalizată pe securitatea umană afirmă că elementul central al insecurității umane este vulnerabilitatea, ce poate fi redusă prin sporirea gradului de dezvoltare a lumii. Astfel, este afirmată cu claritate existența unei relații strânse între dezvoltare și securitate, idee ce a avut un impact considerabil asupra politicilor și instituțiilor responsabile cu securitatea indivizilor, grupurilor și statelor.

Un alt moment ce a modificat dramatic domeniul relațiilor internaționale este cel al inițierii primei operații militare non-Articol 5 (Bosnia, 1995), a cărei legitimitate a fost asigurată de un mandat al Consiliului de Securitate al ONU, urmat de cel al declanșării primei intervenții militare fără mandat al ONU (Irak, 2003). Principala problemă adusă în discuție a fost cea a legitimității acestor acțiuni, indiferent dacă sunt sau nu însoțite de un mandat internațional, și, implicit, a impactului acestora asupra destinului populațiilor din zonele de conflict, asupra nivelului lor real de securitate.

Un raport al Grupului pentru cercetare avansată al NATO, din anul 2006, afirma că prerogativa-cheie a abordării ce promovează securitatea umană este protecția populației civile în fața violenței și a temerii că aceasta va avea loc¹. Se arată că plasarea individului și a nevoilor sale în centrul oricărei operații militare va face ca aceasta să devină mult mai eficientă. Contextul este reprezentat de o serie de intervenții militare recente ce au implicat și implică în continuare țări membre NATO, în special

¹ NATO Advanced Research Workshop on "Reconciling the requirements of contemporary operations with the needs of human security" (ARW 981712), *What Would Military Security Look like through a Human Security Lens*, 2006.

cele din Afganistan și Irak. În aceste operații, mulți civili au fost uciși, iar faza post-conflict a fost caracterizată de instabilitate permanentă, operații de contrainsurgență intense și alterare profundă a vieții localnicilor. Oricare ar fi finalitatea strategică invocată pentru asemenea intervenții, se înregistrează necesitatea elaborării unor *lecții învățate* în ceea ce privește securitatea umană, nu doar pentru operațiile viitoare, ci mai ales pentru acele teatre de operații în care încă mai există pierderi de vieți civile. Aceste pierderi reprezintă o provocare continuă și în creștere la adresa legitimității și autorității internaționale, dar și la adresa capacității sale de a acționa în cazul unor conflicte viitoare.

În cele ce urmează vom analiza implicațiile pe care le au operațiile de stabilitate asupra realizării securității umane, de la delimitările conceptuale necesare, la problemele ridicate de desfășurarea acestui tip de operații. Nu ne vom axa pe legislația internațională, deși este abordarea cea mai des întâlnită, ci vom încerca construirea unei analize obiective atât a punctelor de vedere pro-intervenție, cât și a celor contra-intervenție.

Capitolul 1 SECURITATEA UMANĂ – ÎNTRE DEZIDERAT ȘI REALITATE

Conceptul de securitate umană a fost dezvoltat inițial de către Organizația Națiunilor Unite (ONU), în *Raportul asupra dezvoltării umane*² din anul 1994, cu scopul de a extinde sensul militar tradițional al securității spre un nivel superior, multidimensional ce cuprinde securitatea economică, a hranei, a sănătății, a mediului, personală, a comunității și politică. Deși conceptul de securitate umană pare a fi în sine un proiect irealizabil, asemenea celui al securității globale, introducerea sa în dezbaterile referitoare la politicile de securitate promovează responsabilitatea colectivă de a interveni și proteja, în detrimentul apărării ofensive.

1.1. Teorii și tendințe

Securitatea umană se referă la necesitatea abordării centrate pe individ a securității, ca modalitate unică de realizare a stabilității naționale, regionale și chiar globale. Este evident că sfera atât de extinsă de aplicare a acestui concept creează îndoieli asupra puterii sale reale de explicare a realității. Termenul în sine este vag și mult prea larg definit, incluzând o listă mult prea largă de elemente ce adesea se suprapun: de la securitatea personală la cea economică și politică.

În Raportul ONU din 1994, securitatea umană este definită prin scopul său, acela de a salvagarda esența vitală a vieților umane în fața amenințărilor universale, într-o manieră care este în concordanță cu dezvoltarea umană pe termen lung³. Redefinirea propusă de ONU a conceptului de securitate pleacă de la

² United Nations, *Human Development Report: New Dimensions of Human Security*, <http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en>.

³ Commission on Human Security, *Outline of the Report of the Commission on Human Security*, 2003, p. 1, <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/index.html>.

următoarele premise⁴:

- Securitatea umană este relevantă pentru toți oamenii, atât din națiunile bogate, cât și din cele sărace. Amenințările la adresa securității lor pot fi diferite – foamete și boală în națiunile sărace, droguri și crime în cele bogate –, însă ele sunt reale și se amplifică. În plus, unele amenințări sunt comune tuturor națiunilor, în special insecuritatea locului de muncă și problemele ecologice.

- Atunci când securitatea oamenilor este afectată în orice colț al lumii, este posibil ca toate națiunile să se implice. Foametea, conflictele interetnice, dezintegrarea socială, terorismul, poluarea și traficul de droguri nu mai constituie evenimente izolate, închise între granițele unei țări, ci dimpotrivă, consecințele lor se fac simțite peste tot pe mapamond.

- Abordarea acestor amenințări ante factum este mai puțin costisitoare decât post factum. Asistența umanitară pe termen scurt nu poate înlocui sub nicio formă sprijinul pe termen lung pentru dezvoltare.

Propunerea ONU combate ideea tradițională a statului care monopolizează drepturile și mijloacele de protecție a cetățenilor săi și a cărui putere și securitate ar trebui stabilite și extinse pentru a susține ordinea și pacea. Abordarea din 1994, extrem de ambițioasă, s-a dorit a fi un răspuns la acele teorii care configurau securitatea în funcție de potențialul de conflict dintre state, amenințările la adresa granițelor naționale sau cursa înarmărilor. Conform viziunii ONU, societatea umană trebuie să se înscrie rapid într-un proces de transformare pe două niveluri, al cărui rezultat să fie, pe de o parte, transferul centrului de greutate de la securitatea teritorială la cea a oamenilor, iar pe de altă parte, transferul mijloacelor de realizare a securității de la achiziția de armament la dezvoltarea umană sustenabilă. Securitatea umană necesită, în acest caz, contracararea unei largi game de amenințări la adresa oamenilor. Astfel, este nevoie ca individului să i se

⁴ United Nations, *Human Development Report: New Dimensions of Human Security*, p. 16.

asigure:

- un venit minim;
- accesul la hrana de bază;
- protecția minimă atât față de boli și de un stil de viață nesănătos, cât și față de deteriorarea mediului și dezastrelor naturale;
- ocrotirea în raport cu violența fizică, oricare ar fi sursa acesteia;
- protecția în ceea ce privește degradarea relațiilor și valorilor tradiționale, de violența etnică și sectară;
- un mediu de viață bazat pe respectarea în societate a drepturilor omului.

Modelul propus de către experții ONU în 1994 este îmbunătățit în raportul din 2003 al Comisiei pentru securitate umană, „Human Security Now: Protecting and Empowering People” („Securitatea umană acum: protejarea și împuternicirea oamenilor”), în care se subliniază că securitatea umană completează securitatea statului, nu o exclude, și întărește drepturile omului și dezvoltarea umană⁵. Conceptul tradițional de securitate este întemeiat pe reprezentarea psihosocială a amenințărilor la adresa păcii și securității internaționale ca venind din afara statului. Această idee este reliefată și în Capitolul 7 al Cartei Națiunilor Unite, articolele 41 și 42, în care este stipulat că măsurile pe care Consiliul de Securitate le-ar putea lua, în condițiile existenței unei amenințări la adresa păcii, a nerespectării păcii sau a unui act de agresiune, sunt atât de natură nonmilitară (întreruperea totală sau parțială a relațiilor economice și a comunicării feroviare, maritime, aeriene, poștale, telegrafice, radiofonice sau de altă natură, precum și încetarea relațiilor diplomatice cu statul agresor), cât și militară (acțiuni ale forțelor terestre, aeriene și maritime)⁶.

În noul raport se precizează că securitatea umană vizează

⁵ UN Commission on Human Security, *Human Security Now: Protecting and Empowering People*, New York, 2003, p. 2.

⁶ United Nations, *The Charter of the United Nations*, <http://www.un.org/aboutun/charter>.

reducerea și eradicarea, atunci când este posibil, a insecurității ce afectează viața umană⁷. Ea contrastează cu noțiunea de securitate a statului ce se concentrează, în primul rând, pe salvagardarea integrității și stabilității statului și, din acest motiv, vizează doar indirect indivizii umani care trăiesc în respectivele state. Această diferențiere este destul de clară, însă, pentru a delimita cu mai multă acuratețe securitatea umană, experții ONU consideră că este necesară sublinierea ideii că securitatea umană se bazează pe concepte precum dezvoltare umană și drepturile omului. Aceste două concepte au fost create cu mult înainte de apariția celui de securitate umană, însă, asemenea acestuia din urmă, sfera lor de cuprindere este mult prea largă pentru a avea consistență practică.

Este lesne de înțeles de ce securitatea umană reprezintă, în momentul de față, doar un deziderat. Realizarea ei presupune aplicarea unor măsuri universale valabile, ce par a nu lua în calcul caracteristicile culturale și psihologice ale populației vizate, deși obiectul de referință este individul, fiind urmărită protejarea integrității acestuia, nu a statului, regiunii sau globului.

Teoria bazată pe securitatea umană este cu mult diferită de viziunea neorealistică asupra securității, ce consideră că cea mai importantă amenințare la adresa acesteia este violența organizată din partea altor state. Spre deosebire, adepții teoriei securității umane au analizat atât sursele directe, cât și pe cele indirecte ale amenințărilor⁸:

- Amenințări directe:

- *moarte violentă/handicap*: victimele unei crime violente, uciderea femeilor și copiilor, terorism, revolte, pogromuri, genocide, torturarea și uciderea disidenților, victimele de război etc.;
- *dezumanizare*: sclavie, răpire, arestarea oponentilor politici etc.;
- *droguri*: dependența de stupefiante, trafic ilegal;

⁷ UN Commission on Human Security, *Human Security Now: Protecting and Empowering People*, New York, 2003, p.8.

⁸ Kanti Bajpai, *Human Security: Concept and Measurement*, Kroc Institute, SUA, 2000.

- *discriminare*: legislație discriminatorie, practici împotriva minorităților, subminarea instituțiilor politice etc.;
- *dispute internaționale*: tensiuni și crize între state;
- *armament de distrugere*: proliferarea armelor de distrugere în masă.
 - Amenințări indirecte:
- *privațiuni la nivelul nevoilor umane de bază* (hrană, apă, îngrijire medicală de bază, educație primară);
- *maladii*: rata de apariție a bolilor și afecțiunilor care amenință viața;
- *dezastre naturale și/sau provocate de om* și degradarea mediului la nivel național, zonal, regional și global;
- *subdezvoltare*: nivel scăzut al PIB/locuitor, creșterea lentă a PIB-ului, inflație, șomaj, inegalitate, sărăcie, instabilitate economică, stagnare și transformare demografică la nivel național, zonal, regional, global etc.;
- *dislocare de populație*: refugiați și migrație la nivel național, zonal, regional și global.

Se observă că în ceea ce privește condițiile existenței securității umane, ele pot fi translatate în cerințe de securitate în domeniile politic, economic, social, militar și ecologic, însă se află permanent sub amenințare, existența cotidiană fiind caracterizată, de fapt, printr-o stare de *insecuritate umană*. Este evident faptul că insecuritatea, în special, insecuritatea umană, existentă în mai multe domenii ale vieții sociale, poate conduce la declanșarea unui conflict, ce poate degenera în unul armat.

Securitatea umană reprezintă un element central al procesului de globalizare. Conceptul denotă o stare ideală în care întreaga omenire se simte în securitate în viața de zi cu zi deoarece există protecție în fața amenințării bolilor, foametei, șomajului, criminalității, conflictului social, represiunii politice, dezastrelor ecologice etc.

Cu toate acestea, se pare că oficialii ONU au pierdut din vedere, în ultimii ani, problema securității umane, întrucât conceptul nu a constituit obiectul niciunei strategii a Summit-ului

Mileniului. Probabil că motivul principal constă în caracterul eterogen al conceptului, dar și în lipsa de entuziasm manifestată de țările care au promovat agenda de securitate umană în contextul reformelor generale inițiate în cadrul Organizației.

Cu toate acestea, dacă securitatea umană este plasată în contextul relațiilor internaționale ca un instrument politic, conceptul ar putea fi aplicabil realității sociale. El coagulează eforturi și creează bazele cooperării pentru dezvoltare, după cum vom arăta în cele ce urmează.

1.2. Încercări de realizare a securității umane

În 2003, ONU stabilește principalele direcții de acțiune pentru realizarea securității umane prin documentul elaborat de către Comisia pentru securitate umană menționat anterior („Human Security Now: Protecting and Empowering People”). Conform acestuia, securitatea umană se conectează în mod direct la o serie de libertăți, cum ar fi: eliberarea de sărăcie, libertatea de a nu se teme, libertatea de a acționa etc. Experții ONU afirmă că, din acest punct de vedere, realizarea securității umane depinde de două tipuri de strategii:

- strategii de protecție, stabilite de state, agenții internaționale, ONG-uri și sectorul privat, ce apără oamenii de amenințări;
- strategii de împuternicire, ce permit oamenilor să își dezvolte rezistența la condiții dificile.

Ambele strategii sunt necesare în aproape toate situațiile de insecuritate umană, iar forma și ponderea lor pot varia de la caz la caz.

În ceea ce privește protecția, se dorește ca securitatea umană să aibă deliberat o astfel de trăsătură, recunoscându-se faptul că indivizii și comunitățile umane sunt adesea profund amenințate de evenimente ce nu se află sub controlul lor, cum ar fi: crizele financiare, conflictele violente, atacurile teroriste, epidemiile, poluarea din alte zone etc. Protejarea oamenilor reprezintă, conform ONU, cheia principală a securității umane, și presupune

eforturi sporite pentru a dezvolta norme, procese și instituții naționale și internaționale care să se adreseze insecurității într-o manieră sistematică, comprehensivă și preventivă.

Strategiile de împuternicire se referă la capacitatea oamenilor de a acționa în nume propriu sau în numele altora și reprezintă cea de-a doua cheie a securității. Împuternicirea este importantă deoarece oamenii își pot dezvolta potențialul atât ca indivizi, cât și ca membri ai comunității. De asemenea, ei se pot mobiliza pentru securitatea celorlalți, putându-se evita unele riscuri și spori protecția socială.

O altă sintagmă promovată de ONU, dezvoltarea umană, reprezintă o paradigmă ce susține crearea unui mediu în care oamenii își pot dezvolta propriul potențial, pot deveni productivi și creativi în corelație cu propriile nevoi și interese. Astfel, securitatea umană nu poate fi realizată decât prin dezvoltare umană. În general, cadrul în care ONU promovează securitatea și dezvoltarea umană este definit de rapoartele *Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare*, ce vizează diverse domenii de acțiune, în special prin menținerea păcii, intervenție umanitară, sprijinul acordat refugiaților etc.

În ceea ce privește Uniunea Europeană, *Raportul Barcelona*⁹, publicat în anul 2004 la inițiativa lui Javier Solana, accentuează necesitatea regândirii fundamentale a abordării europene referitoare la securitate în sensul orientării spre securitatea umană, ca cea mai realistă politică de securitate pentru Europa. Semnatarii Raportului afirmă că misiunile din cadrul PESA ar trebui să se axeze pe protecția civililor pe baza aplicării legislației în vigoare și abia în ultimă instanță pe folosirea forței. Pentru a purta astfel de misiuni, UE are nevoie de o forță civil-militară integrată, formată din aproximativ 15.000 de persoane dintre care cel puțin o treime să fie civili cu aptitudini și pregătiri profesionale diverse. Aceasta, denumită *Forța de răspuns*

⁹ The Study Group on Europe's Security Capabilities, *A Human Security Doctrine for Europe*, Presented to EU High Representative for Common Foreign and Security Policy Javier Solana, Barcelona, 15 September 2004.

pe probleme de securitate umană (Human Security Response Force), va fi formată din trei elemente suprapuse ce vor face apel la capacitățile deja existente în cadrul PESA: centrele de planificare civil-militare din Bruxelles, ce, în afara personalului permanent, vor putea apela la observatori și reprezentanți speciali care vor fi trimiși în diverse regiuni ca răspuns la semnalele de avertizare timpurie transmise de către alți observatori și reprezentanți speciali ai UE sau de către societatea civilă și liderii locali; 5.000 de civili și militari cu un nivel înalt de reacție, de desfășurare în cursul a câtorva zile a Forței de răspuns pe probleme de securitate umană; 10.000 de civili și militari, cu un nivel mai scăzut de reacție, dar care permanent vor fi instruiți și vor participa la exerciții specifice.

Autorii raportului au identificat și trei surse pentru această forță. Personalul militar ar putea fi selecționat atât din cei 60.000 aflați sub incidența *Obiectivului Global (Headline Goal)* de la Helsinki (2001), cât și din forțele de jandarmerie, gardă civilă și carabinieri al căror statut nu este exclusiv civil-polițienesc, ci și militar. Componenta civilă ar putea include polițiști, juriști, observatori în sfera drepturilor omului, ofițeri vamali, personal medical și personal civil al forțelor polițienești enumerate mai sus. Cea de-a treia sursă ar putea fi compusă din voluntari, constituind nucleul profesional al forței format din două elemente: Corpurile civile de pace (profesioniști cu aptitudini potrivite domeniului) și Serviciul voluntar de ajutor umanitar (studenti voluntari ce vor fi folosiți în misiuni cu grad redus de risc).

Forța de răspuns pe probleme de securitate umană nu este singurul element al noii abordări de securitate a UE. În anul 2006, Comitetul Politic și de Securitate al UE a elaborat documentul *Accentuarea drepturilor omului în cadrul PESA (Mainstreaming of Human Rights into ESDP)*, prin care este stabilită o serie de pași destinați dezvoltării dimensiunii umane a politicii, inclusiv redactarea unui manual standard de teren și a unor ghiduri de instrucție pentru misiunile PESA.

Se observă că se încearcă realizarea securității umane nu

numai prin mijloace politice și economice, ci și militare. În acest sens, operațiile de stabilitate reprezintă principalul instrument pentru sporirea gradului de securitate umană.

Pot fi sintetizate câteva roluri potențiale pentru forțele militare în procesul de protecție și realizare a securității umane¹⁰:

- protecție, ca obligație pe timpul ducerii războiului. Pe timpul războiului, forțele militare trebuie să respecte Convențiile de la Geneva și alte norme internaționale astfel încât numărul victimelor civile să fie redus și să fie permis accesul actorilor umanitari. Actorul „ocupant” este responsabil pentru asigurarea condițiilor fundamentale de securitate și bunăstare pentru populația civilă;
- protecție, ca misiune a forțelor armate pentru prevenirea omorului în masă. Conform principiilor stipulate de Comisia Internațională pentru Intervenție și Suveranitate Statală, o misiune de protecție este organizată și desfășurată pentru a preveni violențele pe scară largă împotriva civililor;
- protecție, ca misiune a operațiilor de pace sub mandat ONU. Protecția civililor este văzută ca una dintre multele obiective ale operațiilor de pace, dar nu ca unul dintre scopurile de bază;
- protecție, ca securizare a zonei pentru acțiuni umanitare. Forțele militare securizează din mai multe puncte de vedere o anumită zonă, permițând altor actori să furnizeze sprijin civililor;
- protecție prin asistență/planificare operațională. Protecția este o componentă a planificării programelor umanitare și de ajutorare: de exemplu, taberele pentru refugiați sunt plasate astfel încât să se reducă la minim amenințările la

¹⁰ Holt, Victoria K., *The military and civilian protection: developing roles and capacities*, HPG Research Briefing, No. 22, March 2006, p. 2, apud Homan, Kees, *The military and human security*, în „Security and Human Rights”, No. 1/2008, p. 74.

adresa populației respective. Potențialul rol pentru militari constă în reducerea amenințărilor prin simpla prezență disuasivă;

- protecție, ca folosire a forței tradiționale. Unii analiști militari argumentează că civilii se vor bucura de mai multă protecție dacă o forță combatantă va fi folosită pentru a stopa acțiunile inamicilor.

Indiferent de rolul asumat de forțele militare, asigurarea securității umane, chiar și la nivelul de bază, ar trebui să constituie parte a oricărei acțiuni militare, nu doar un scop adiacent. Respectarea legislației internaționale este doar o parte a căii ce trebuie urmată pentru atingerea acestui obiectiv.

Capitolul 2

OPERAȚIILE DE STABILITATE, CA MODALITATE DE REALIZARE A SECURITĂȚII UMANE

Conflictele constituie principalele amenințări la adresa securității umane. Din acest motiv, comunitatea internațională a creat noi instrumente pentru impunerea păcii, menținerea acesteia, dar și crearea condițiilor pentru ca națiunile respective să se bucure de o pace durabilă.

Pentru a desemna aceste operații, terminologia este diversă, de la operațiile de pace la cele de stabilitate, stabilizare sau de reconstrucție. În cele ce urmează vom încerca realizarea unei delimitări conceptuale între toate aceste sintagme, identificând apoi legătura dintre securitatea umană și respectivul tip de operații.

2.1. Clarificări conceptuale

Operațiile de stabilitate reprezintă un concept prezent preponderent în literatura americană de specialitate. Directiva din 28 noiembrie 2005 a Departamentului american pentru Apărare definește acest tip de operații drept „misiunea centrală”¹¹ a SUA și marchează o schimbare majoră în operațiile de pace și cele relaționate. Conceptul american este cuprinzător și se referă la diverse misiuni, obiective și activități desfășurate în afara Statelor Unite, în coordonare cu alte instrumente ale puterii naționale, pentru a menține sau a restabili un mediu sigur, pentru a furniza serviciile guvernamentale de bază, reconstrucția infrastructurii de urgență și ajutor umanitar¹².

¹¹ Department of Defence, *Directive on Military Support for Stability, Security, Transition, and Reconstruction (SSTR) Operations No. 3000.05*, Nov. 28, 2005, <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/300005p.pdf>, Art.4, Paragraful 4.1., p. 2.

¹² Joint Publication 1-02, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms*.

În fapt, operațiile de stabilitate se referă la folosirea puterii militare pentru a influența mediul politic și civil, a facilita diplomația și a întrerupe activitățile ilegale. Scopul lor este complex:

- de a stopa și zădărnici agresiunile;
- de a întări parteneriatul cu aliații, guvernele și agențiile prietene;
- de a încuraja un guvern slab sau nesigur;
- de a stabili o zonă în criză;
- de a menține sau restabili ordinea;
- de a impune acorduri sau politici.

În cursul ostilităților, aceste operații previn extinderea conflictului, asistă și încurajează partenerii implicați. Ele permit forțelor să securizeze elementele de sprijin în zonele instabile și să prevină interferența populației civile cu operațiile militare în desfășurare. În același timp, operațiile de stabilitate pot necesita și ele acțiuni ofensive și defensive prin care să fie distruse forțele care se opun încercărilor de stabilizare. Astfel, misiunile de stabilizare pot completa și întări ofensiva, defensivă și sprijinul sau pot constitui ele însele efortul principal. Ele pot avea loc înainte, în cursul și după operațiile de ofensivă, defensivă și sprijin.

Operațiile de stabilitate de bază sunt operații de pace, combatere a terorismului, luptă împotriva traficului de droguri, evacuare a necombatanților, control al armamentelor, asistență a națiunii, sprijin pentru insurgență, sprijin pentru contrainsurgență, desfășurare de forțe pentru descurajare etc.¹³

De la sfârșitul Războiului Rece, armata SUA a fost adesea implicată în operații de stabilitate sau de reconstrucție, ce au depășit operațiile militare tradiționale în costuri umane și

As amended through 17 October 2007, <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/data/s/05107.html>.

¹³ Conform glosarului de termeni al bazei de date Global Security, <http://www.globalsecurity.org/military/ops/saso.htm>.

financiare¹⁴. În anul 2005, o directivă prezidențială a cerut Departamentului pentru Apărare să integreze activitățile de stabilitate în planurile militare generale, fiind astfel elaborată Directiva Departamentului pentru Apărare menționată mai sus. Ulterior, operațiile de stabilitate au devenit misiunile operaționale principale ale Forțelor Armate Americane: Balcani, Haiti, Somalia, Orientul Mijlociu, Afghanistan etc. A fost dezvoltată și componenta de asistență umanitară și ajutor la dezastre: Pakistan, Indonezia, Filipine și chiar SUA.

În ansamblu, imperativul strategic mai cuprinzător ce corespunde acestui tip de operații accentuează activitățile prin care populația din zona de operații are beneficii, în detrimentul acțiunilor directe tradiționale asupra forțelor inamice. Schimbarea conceptuală de la „centrat pe inamic” la „centrat pe populație” este reflectată și elementele principale ale operațiilor de stabilitate și trimite implicit la conceptul de „securitate umană”.

Forța multinațională sau unitățile militare participă la executarea acestor operații în conformitate cu legislația internațională referitoare la folosirea forțelor armate, cu obligațiile asumate de statul respectiv pentru realizarea securității și stabilității internaționale și cu actele normative interne. În astfel de acțiuni, forța militară potențează instrumentele puterii internaționale care a fost abilitată să gestioneze o criză, într-o anumită zonă¹⁵.

2.2. Prezent și perspective în operațiile de stabilitate

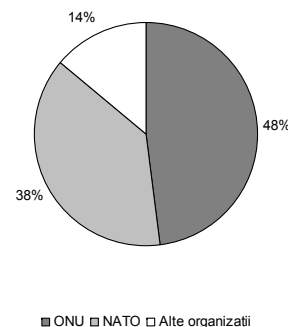
Cele mai recente tendințe în evoluția operațiilor de stabilitate le definesc drept modalități de întărire a păcii în societățile distruse de război. Categoria mai largă în care acestea se încadrează, operațiile de pace, cuprinde operațiile multiagenție

¹⁴ Secretary of Defense, *Report to the Congress on the Implementation of the DoD Directive 3000.05 Military Support for Stability, Security, Transition and Reconstruction (SSTR) Operations*, April 1, 2007, p. 5.

¹⁵ Alexandrescu, Grigore și Cristian Băhneanu, *Operații militare expediționare*, Editura UNAP „Carol I”, București, 2007, pp. 28-30.

și multinaționale de răspuns la criză ce implică toate instrumentele puterii naționale prin misiuni militare destinate stopării conflictelor, restabilirii păcii și configurării mediului astfel încât să se sprijine reconcilierea și reconstrucția și să se faciliteze tranziția către o guvernare eficientă¹⁶. În anul 2007, la nivel internațional, desfășurările de trupe în operațiile de pace au depășit cifra de 160.000 persoane¹⁷. ONU este principalul element al sistemului internațional de menținere a păcii cu peste 83.000 militari și peste 20.000 civili implicați în operații de pace. Cu alte cuvinte, personalul militar ONU desfășurat în lume reprezintă 48% din totalul ce include toate organizațiile internaționale de securitate:

Personalul militar desfășurat în operații ONU și non-ONU (2007)

Sursa datelor: Centrul pentru Cooperare Internațională, Universitatea din New York, *Annual Review of Global Peace Operations 2008*
Referitor la actorii statali, SUA sunt principalul contributor

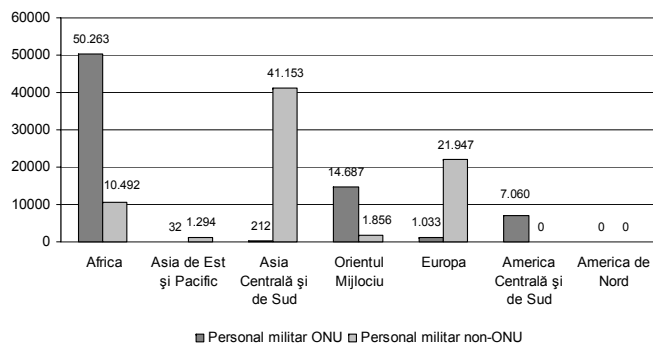
¹⁶ Joint Publication 1-02, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms. As amended through 17 October 2007*, <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/data/s/05107.html>.

¹⁷ Conform raportului elaborat de Centrul pentru Cooperare Internațională al Universității din New York, *Annual Review of Global Peace Operations 2008*, extrasul *Peace Operations 2007: The Year in Numbers*, p. 2, www.nyu.edu/pages/cic/internationalsecurity/docs/peacekeeping_BRIEFINGPAPER.pdf.

la operații ONU și non-ONU (peste 15.000 persoane¹⁸), însă, pe regiuni și doar pentru Națiunile Unite, Asia Centrală și de Sud furnizează cel mai mare volum de personal militar, urmată de Africa și Europa.

Conform statisticilor, cele mai ample desfășurări de personal militar în operații de pace au avut loc în Africa și în Orientul Mijlociu pentru operațiile ONU și în Asia Centrală și de Sud și Europa pentru cele non-ONU, iar tendința este de menținere a atenției asupra acestor regiuni:

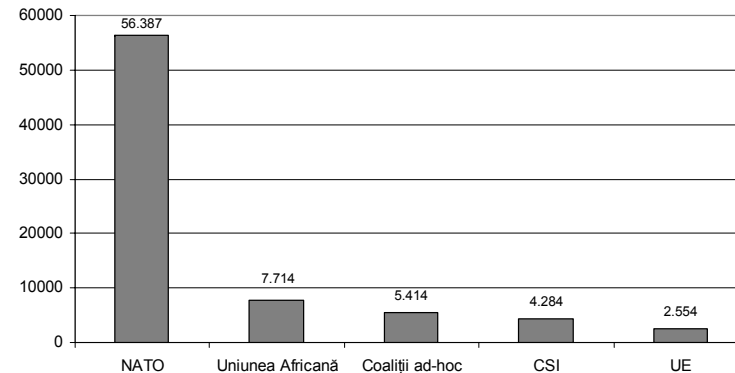
Desfășurarea personalului militar ONU și non-ONU în operații de pace, pe regiuni (2007)

Sursa datelor: Centrul pentru Cooperare Internațională, Universitatea din New York, *Annual Review of Global Peace Operations 2008*

În ceea ce privește operațiile non-ONU, NATO este în 2007 și va rămâne principalul actor, urmat de Uniunea Africană și coalițiile ad-hoc:

Contribuția principalelor organizații internaționale de securitate, exceptând ONU, la operații de pace non-ONU (2007)

Sursa datelor: Centrul pentru Cooperare Internațională, Universitatea din New York, *Annual Review of Global Peace Operations 2008*

Aceste desfășurări diverse au condus la apariția unei noi categorii denumite de specialiști „operații hibride”¹⁹ ce se referă la sprijinul ONU, NATO și UE acordat altor organizații, cum ar fi furnizarea de către UE a capacităților complementare pentru operațiile Uniunii Africane în Sudan.

În ultimii ani, operațiile de pace și, implicit, cele de stabilitate, s-au dovedit a fi din ce în ce mai dificil de gestionat, fiind accentuat caracterul lor multidimensional. De exemplu, în Liberia, misiunea ONU (UNMIL) a sprijinit implementarea unui important program de guvernare economică și gestionare a resurselor naturale. În Timorul de Est, misiunea aceleiași organizații (UNMIT) a supravegheat alegerile și s-a centrat pe reforma sectorului de securitate, în timp ce în Afghanistan, pe lângă războiul de contrainsurgență, operațiile de pace s-au axat pe reconstrucție economică și securitate prin intermediul Echipelor de

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ De exemplu, Shepard Forman identifică această tendință în cadrul prezentării susținute la Conferința *Operații de pace multidimensionale*, Beijing, 26-27 martie 2007, Centrul pentru Cooperare Internațională.

Reconstrucție a Provinciilor formate atât din militari, cât și din civili. De altfel, ultimii doi ani au înregistrat o creștere semnificativă a numărului forțelor polițienești civile desfășurate în operațiile de pace. De la 2.123 persoane în 2005, ONU și-a sporit aceste efective la 9.414 în 2007, iar tendința de creștere se menține și pentru 2008²⁰.

O altă tendință înregistrată în evoluția operațiilor de stabilitate este creșterea gradului de incongruență dintre mandatele multidimensionale ambițioase și resursa umană disponibilă, statisticile semnalând 30% procent de neocupare a posturilor civile în misiunile ONU în anul 2007²¹.

Corelând aceste tendințe cu provocările politice și de securitate specifice zonelor în care se desfășoară aceste operații, putem afirma că procesul de stabilizare devine din ce în ce mai dificil. Nu este vorba doar despre participarea militarilor și a civililor la inițiative de dezvoltare și ajutorare, la implementarea acordurilor de pace sau la separarea părților beligerante, ci despre întărirea capacității locale de a gestiona conflictele și efectele acestora.

Problemele sunt de natură diversă: de la cele de comandă și control la cele referitoare la acceptarea de către populație și o parte a comunității internaționale a respectivelor operații. Acest din urmă aspect este crucial pentru capacitatea operațiilor de stabilitate de a furniza și întări securitatea umană. Principala provocare ce decurge de aici constă în respectarea drepturilor omului și, implicit, în legitimitatea acestor operații.

²⁰ Conform raportului elaborat de Centrul pentru Cooperare Internațională al Universității din New York, *Annual Review of Global Peace Operations 2008*, extrasul *Peace Operations 2007: The Year in Numbers*, p. 2, www.nyu.edu/pages/cic/internationalsecurity/docs/peacekeeping_BRIEFINGPAPER.pdf, p. 9.

²¹ Ibidem.

Capitolul 3 CONTROVERSE ASUPRA OPERAȚIILOR DE STABILITATE ȘI IMPLICAȚII PENTRU REALIZAREA SECURITĂȚII UMANE

Inițial considerate „aberații” în sfera relațiilor internaționale, intervențiile militare în scopuri umanitare au devenit un punct important pe agendele de politică externă ale marilor puteri²².

Ca operații de pace, operațiile de stabilitate trebuie să respecte o serie de principii ilustrate în următoarea figură²³:

Obiective <i>Operații militare directe orientate către un obiectiv clar definit ca decisiv și realizabil</i>	Perseverență <i>Pregătire pentru aplicarea cuantificată și extinsă a capacității militare în sprijinul realizării scopurilor strategice</i>
Unitate de efort <i>Realizarea unității de efort vis-à-vis de fiecare obiectiv</i>	Moderație <i>Aplicarea prudentă a capacității militare potrivite</i>
Securitate <i>Nu se va permite niciodată forțelor ostile să câștige un avantaj neașteptat</i>	Legitimitate <i>Promovarea acceptării voluntare de către populație a dreptului de guvernare a guvernului sau a unui grup sau agenție decidentă</i>

Dintre acestea, legitimitatea reprezintă principala problemă în dezbaterile relațiilor dintre operațiile de stabilitate și realizarea securității umane.

Criticile relației de interdependență dintre acestea pornesc

²² Seybolt, Taylor S., *Humanitarian Military Intervention: the Conditions for Success and Failure*, Oxford University Press, 2007, p. 1.

²³ Joint Chiefs of Staff, *Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operations*, Joint Warfare Center, Washington D.C., June 1997, pp. 1-10.

de la premisa că sistemul internațional modern este bazat pe ideea că statele suverane au dreptul de neinterventie externă nedorită în afacerile lor interne. Totuși, oponenții lor consideră că elementul de bază al unei lumi juste și sigure este respectarea drepturilor omului, nu ale statului, restrângând astfel sfera de aplicare a suveranității.

Suveranitatea reprezintă, de fapt, identitatea legală a statului în sistemul internațional. Prin acest concept sunt furnizate ordine, stabilitate și predictabilitate relațiilor internaționale, statele suverane fiind privite ca egale, indiferent de nivelurile lor de dezvoltare. Principiul egalității suverane a statelor este stipulat în Articolul 2.1 al Cartei ONU: „Organizația este întemeiată pe principiul egalității suverane a tuturor Membrilor ei”²⁴. În general, autoritatea statului nu este absolută, ci constrânsă și reglementată la nivel intern prin prevederile constituționale. O condiție a suveranității unui stat este obligația de a respecta suveranitatea celorlalte state, după cum prevede Articolul 2.7 al Cartei ONU: „Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va autoriza Națiunile Unite să intervină în chestiuni care aparțin esențial competenței interne a unui Stat și nici nu va obliga pe Membrii săi să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor prezentei Carte; acest principiu nu va aduce însă întru nimic atingere aplicării măsurilor de constrângere prevăzute în Capitolul VII”²⁵. Un stat suveran este împuternicit în legislația internațională să-și exercite exclusiv și total jurisdicția în interiorul granițelor sale. Alte state au obligația de a nu interveni în problemele interne ale statelor suverane. Dacă această obligație este violată, statul victimă are dreptul de a-și apăra integritatea teritorială și independența politică.

Totuși, încă din anul 1994 a fost propus conceptul de *responsabilitate suverană de a proteja civilii*, însă doar în contextul problemelor ecologice și al dezastrelor naturale, în

²⁴ Carta Națiunilor Unite,

http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite/.

²⁵ Ibidem.

cadrul Strategiei Yokohama și Planului de Acțiune pentru o lume mai sigură. Strategia stipulează că „fiecare stat are responsabilitatea suverană de a-și proteja cetățenii în fața dezastrelor naturale”²⁶.

Mai târziu, în anul 2001, Comisia Internațională pentru Intervenție și Suveranitate Statală lansează proiectul „Responsabilitatea de a proteja”, finalizat în decembrie, prin Raportul cu același titlu.²⁷ Documentul arată că orice abordare referitoare la intervențiile prin care se dorește protejarea oamenilor trebuie să întrunească cel puțin patru obiective de bază:

- stabilirea unor reguli, proceduri și criterii clare pentru a determina dacă, când și cum se va interveni;
- stabilirea legitimității intervenției militare, atunci când aceasta este necesară și după ce toate celelalte abordări au eșuat;
- asigurarea că intervenția militară, atunci când este necesară, urmărește doar scopurile propuse, este eficientă și au fost luate măsurile necesare pentru a reduce costurile umane și cele instituționale;
- sprijinirea, dacă este posibil, a eliminării cauzelor conflictului, în timp ce sunt îmbunătățite condițiile pentru o pace durabilă.

În anul 2004, ca urmare a concluziilor Summit-ului Mileniului (6-8 septembrie 2000), Adunarea Generală a ONU a adoptat Raportul A/59/565 ce analizează schimbările intervenite în mediul internațional de securitate de la înființarea organizației. Una dintre concluziile documentului se referă la faptul că instituțiile de securitate colectivă s-au dovedit ineficiente în gestionarea abuzurilor asupra drepturilor omului și a

²⁶ UN, *Yokohama Strategy and Plan of Action for a Safer World*, May 1994, Art. 7, Paragraful A, http://www.unisdr.org/eng/about_isdr/bd-yokohama-strat-eng.htm.

²⁷ International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect - Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, December 2001, <http://www.iciss.ca/report2-en.asp>.

genocidurilor, Organizația Națiunilor Unite confruntându-se cu o importantă provocare de a corela conceptul de responsabilitate statală și internațională de protecție a civililor în fața efectelor războiului și abuzurilor cu dreptul de suveranitate și de neintervenție²⁸.

Dezastrele umanitare din Somalia, Bosnia și Herțegovina, Ruanda, Kosovo și Sudan au adus în discuție mai mult decât chestiunea suveranității statelor respective, anume problema responsabilității acestora față de proprii cetățeni și comunitatea internațională.

Cele mai recente dezbateri se concentrează asupra recunoașterii faptului că nu este vorba despre dreptul de a interveni, ci despre responsabilitatea de a proteja fiecare stat atunci când oamenii suferă din cauza unor catastrofe ce pot fi evitate, precum crime în masă și violuri, purificare etnică, foamete deliberată, expunere la boli contagioase etc. Aceasta conduce la ideea că, atunci când guvernele naționale nu pot sau nu doresc să își protejeze proprii cetățeni în fața unor asemenea catastrofe, responsabilitatea ar trebui preluată de către comunitatea internațională.

Opinia generală este că acțiunile internaționale ar trebui să utilizeze în special medierea și alte instrumente diplomatice. Forța ar trebui folosită în ultimă instanță.

Cu toate acestea, se discută despre faptul că implicarea din ce în ce mai mare a personalului din operațiile de pace în asistența umanitară, reconstrucție și securitate umană din ultimii ani, a determinat creșterea importanței contingentelor militare în eforturile de construcție a păcii²⁹. Astfel, chiar și operațiile de

²⁸ UN General Assembly, *Fifty-ninth session Agenda item 55 Follow-up to the outcome of the Millennium Summit – A/59/565*, p. 23, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/602/31/PDF/N0460231.pdf?OpenElement>.

²⁹ Lilly, Damian, *The Peacebuilding Dimension of Civil-Military Relations in Complex Emergencies: A Briefing Paper*, London: International Alert 2002 apud Ray Salvatore Jennings, *Military Peacebuilding: Stability Operations and the Strengthening of Peace in War-Torn Societies*, United States Institute of

luptă pot fi purtate într-o manieră ce determină ca reabilitarea și stabilizarea să fie mai puțin problematice.

De asemenea, specialiștii în relații internaționale au remarcat încă de la mijlocul anilor '90 că operațiile militare de pace au sporit în număr și s-au lărgit ca orizont, pe lângă menținerea condițiilor de securitate de bază necesare furnizării ajutorului, ele incluzând și misiuni de ajutorare executate în cooperare cu diverse agenții³⁰. Este propus conceptul de operații de pace de „generația a treia”³¹ ce sunt diferite de operațiile de control al combatanților și stopare a luptelor. Necesitatea lor decurge din faptul că, adesea, contingentele operațiilor de stabilitate sunt singurele entități capabile să furnizeze servicii de bază în momente decisive în cursul tranziției post-război. Un exemplu este cazul Bosniei, unde, după semnarea Acordurilor de la Dayton, menținerea păcii a fost transformată dintr-o misiune ONU restrictivă și subfinanțată (UNPROFOR) în unele mult mai cuprinzătoare (IFOR și SFOR).

În același timp, sunt voci care afirmă că intervențiile de pace în războaie civile și medii post-conflict sunt inutile deoarece pacea de durată este foarte rar realizată³². Oricât de solidă și multidimensională ar fi operația de pace, dacă respectivul conflict nu și-a urmat cursul său, atât intervenția, cât și inițiativele de construcție a păcii și dezvoltare sunt nefolositoare și, posibil, chiar dăunătoare.

Experții ONU consideră că, până acum, Consiliul de

Peace, Washington DC, Aprilie 2003, varianta electronică <http://www.jha.ac/articles/a119.htm>.

³⁰ Woodhouse, T. și Ramsbotham, O., *Terra Incognita: Here Be Dragons: Peacekeeping and Conflict Resolution in Contemporary Conflict; Some Relationships Considered*, INCORE Occasional Paper, June 1996, apud Ray Salvatore Jennings, *op. cit.*, 2003.

³¹ Kuhne, W., *From Peacekeeping to Post-Conflict Peacebuilding*, în Reychler, L. și Paffenholz, T., “Peace-Building: A Field Guide”, Boulder CO: Lynne Rienner, 2001, pp. 376-388, apud Ray Salvatore Jennings, *op. cit.*, 2003.

³² Luttwak, E., *Give War a Chance*, în „Foreign Affairs” nr. 78 (4), July/August 1999, apud Ray Salvatore Jennings, *op. cit.*, 2003.

Securitate nu a fost foarte eficient în gestionarea acestui tip de probleme, acționând prea târziu, prea ezitant sau deloc³³. Comunitatea internațională, inclusiv Consiliul, ar trebui să accepte că, sub auspiciile Capitolului VII al Cartei ONU și cu scopul definirii unei norme a responsabilității internaționale colective de a proteja, poate oricând să autorizeze o acțiune militară pentru a contracara efectele unei situații definite ca amenințare la adresa păcii și securității internaționale. Astfel, ONU, în Raportul A/59/565, declară că subscrie la definirea unei norme referitoare la responsabilitatea internațională colectivă de a proteja, ce poate fi exercitată de către Consiliul de Securitate prin autorizarea intervenției militare ca ultimă soluție în cazul genocidului sau al violărilor grave ale legislației internaționale, atunci când guvernele suverane s-au dovedit a fi ineficiente sau nu au dorit să intervină³⁴.

În multe războaie civile, combatanții au atacat civilii și voluntarii. Toți combatanții trebuie să se conformeze prevederilor Convențiilor de la Geneva. Toate statele membre ONU ar trebui să semneze, ratifice și implementeze toate tratatele referitoare la protecția civililor, precum Convenția asupra genocidului, Convențiile de la Geneva și convențiile referitoare la refugiați.

În ciuda faptului că ajutorul umanitar și operațiile de stabilitate sunt considerate de cea mai mare parte a comunității internaționale ca fiind un instrument vital pentru sprijinirea guvernelor în îndeplinirea responsabilităților lor, populațiile care devin obiectul protecției au adesea o atitudine de respingere a echipelor/trupelor ce sosesc pe teritoriul statului respectiv. Aceasta, alături de întrebările legate de legitimitatea unor asemenea operații, a determinat ca unii experți în relațiile internaționale să afirme că intervențiile umanitare reprezintă o problemă învechită, iar războiul împotriva terorismului a accentuat această idee, în prezent guvernele fiind preocupate în special de

³³ Ibidem, p. 57.

³⁴ Ibidem.

protejarea intereselor naționale vitale³⁵. Nu există nicio îndoială că interesele naționale reprezintă elementul central al tuturor politicilor externe și de securitate ale statelor lumii și, de aceea, problema intervențiilor umanitare nu este învechită, ci, dimpotrivă, de o mare actualitate. Doctrina americană a războiului preventiv și schimbarea regimului de putere în Irak a generat controverse puternice asupra modului de folosire a forței pentru realizarea intereselor naționale. Dezbaterile au fost mutate din planul mandatării de către Consiliul de Securitate al ONU către acțiunile inițiate fără un astfel de mandat.

Kofi Annan, fostul Secretarul general al ONU, a identificat această dilemă înainte de momentul 11 septembrie 2001: „Pe de o parte, este legitim ca o organizație regională să folosească forța fără un mandat ONU? Pe de altă parte, este permisibil să lași să se producă drastice și sistematice violări ale drepturilor omului, cu consecințe umanitare grave?”³⁶. Din acest punct de vedere, pot fi discutate patru aspecte ale unei astfel de intervenții:

- intervenția nu ar trebui să fie privită numai din perspectiva folosirii forței, întrucât viziunea și angajamentul pentru menținerea păcii în lume, asistență umanitară și reconstrucție variază de la regiune la regiune;

- conceptul tradițional de suveranitate nu reprezintă un obstacol pentru acțiunea în crizele umanitare, iar definiția pe care statele o dau interesului național este foarte importantă, întrucât este nevoie de o nouă definiție care să inducă o mai mare unitate a statelor lumii pentru urmărirea unor scopuri și valori comune și pentru a recunoaște că interesul colectiv este un interes național;

- în cazul în care intervenția cu forța devine necesară, Consiliul de Securitate trebuie să fie capabil să răspundă provocărilor;

³⁵ Traub, J., *Never Again, no Longer?*, în *New York Times Magazine*, 18 July 2004, pp. 17-18, apud Seybolt, Taylor S., *op. cit.*, 2007, p. 4.

³⁶ Annan, Kofi, *Two Concepts of Sovereignty*, în *The Economist*, 18th September 1999, apud Abbott, Chris, *Rights and Responsibilities Resolving the Dilemma of Humanitarian Intervention*, Oxford Research Group, 2005, p. 7.

- când luptele încetează, angajamentul comunității naționale pentru pace trebuie să fie la fel de puternic precum cel pentru război.³⁷

Observațiile lui Annan sintetizează dezbaterile existente în comunitatea internațională referitoare la contradicțiile născute din Carta ONU. Pe de o parte, documentul interzice folosirea forței militare exceptând cazurile de autoapărare și cele în care Consiliul de Securitate o autorizează, întrucât există o amenințare serioasă la adresa păcii și securității internaționale. Pe de altă parte, Carta ONU recunoaște statutul legal al drepturilor omului, ce sunt cuprinse în Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Echilibrul dintre problemele politice și cele umanitare este delicat, iar relația dintre actorii militari și cei civili cu scopuri umanitare este fragilă, dar foarte importantă. Dacă aceste probleme nu sunt gestionate cu atenție, intervențiile umanitare pot cauza pierderi de vieți umane și pot perpetua sau exacerba problemele pe care, de fapt, trebuie să le rezolve.

³⁷ Ibidem, p. 8.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

- Abordarea operațiilor de stabilitate prin prisma securității umane se deosebește de cea bazată pe suveranitatea statală prin promovarea supremației drepturilor omului. Abordarea acesta este centrată pe obiective precum salvarea de vieți, alinarea suferinței umane, recăpătarea demnității umane etc.

- Problema intervențiilor militare în numele umanității trebuie abordată în contextul normativ în care ea apare. Contextul normativ post-Război Rece cataloga aceste acțiuni de neconceput, însă, în prezent, punctul de pornire în dezbaterile referitoare la această temă este neconcordanța dintre suveranitatea statală și drepturile individului uman. Gestionată greșit, această neconcordanță poate produce noi războaie.

- Responsabilitatea de a proteja reprezintă un principiu după care comunitatea internațională ar trebui să se ghideze în orice situație în care este necesară intervenția sa. Este vorba aici despre: responsabilitatea de a preveni, adresându-se cauzelor directe ale conflictului; responsabilitatea de a reacționa, de a răspunde situațiilor de criză cu măsurile potrivite; responsabilitatea de a reconstrui, de a furniza asistență pentru recuperare, reconstrucție și reconciliere.

- Orice intervenție militară ar trebui să respecte preventiv patru principii sintetizate de experții în relații internaționale: principiul intenției juste (scopul principal al intervenției trebuie să fie stoparea sau alinarea suferinței umane), principiul ultimei instanțe (intervenția militară poate fi justificată doar atunci când celelalte opțiuni nonmilitare au fost epuizate), principiul mijloacelor proporționale (amplora, durata și intensitatea intervenției militare planificate trebuie să fie la nivelul minim necesar securizării obiectivelor de protecție a oamenilor) și principiul planurilor rezonabile (trebuie să existe o posibilitate

rezonabilă de succes, astfel încât consecințele acțiunii să nu fie mai dramatice decât cele ale inacțiunii).

- Realizarea securității umane nu se referă doar la operațiile necombative. Este necesară integrarea principiilor securității umane la nivel operativ, prin formarea unei culturi militare care să promoveze includerea în planul operațional al oricărei unități a unei componente de protecție a civililor.

- Este nevoie de o doctrină clară a cărei aplicare să asigure succesul acțiunilor post-conflict și care să se adreseze atât eforturilor pentru asigurarea securității, prosperității și libertății în zonele neguvermate, cât și asistării teritoriilor aflate în reconstrucție după un dezastru natural.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina Vladu
Tehnoredactor: Mărioara Petre-Băjenaru

Bun de tipar: 16.03.2009

Hârtie: A3
Coli tipar: 2,125

Format: A5
Coli editură: 1,0625

Lucrarea conține 34 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

B. 0162/444/2009

C. 205/2009